

Ki volt valóban az „erdő sóhaja” című írás szerzője?

Nagy érdeklődéssel olvastam az Erdészeti Lapok júniusi számában *Feiszt Ottó* „Sóhaj és fohász Fekete Istvántól” című cikkét. Feiszt cikkében azt állítja – a felsorolt adatok alapján hihetően –, hogy az „erdő sóhaja” című írásnak Fekete István volt a szerzője. Ez az állítás sajnos nem felel meg a valóságnak. Fekete István ennek az írásnak (versnek) nem szerzője, hanem csak fordítója volt. Lássuk azonban sorjában a tényeket.

Én az „erdő sóhaja” című írás szövegével az 1950-es évek elején, mint a soproni Erdészeti Technikum diákja ismerkedtem meg. Arra azonban már nem emlékszem, hogy ez az iskolai oktatás keretében, vagy azon kívül történt.

Az írás akkor nekem is tetszett. Főleg azért, mert röviden, tömören, szemléletesen bemutatta az „ezerarcú, ezerhasznú erdőnek” az emberrel a bölcsőtől a koporsóig tartó kapcsolatát. (Az erdők hármasságáról akkor még nem beszéltek.)

Közben az évek teltek, és az írás szövege kiment a fejemből. Az 1956-os forradalom leverése után Svájcba kerültem. Pár hónapos ott tartózkodásom után egy erdészeti könyvet kaptam ajándékba. A könyv címe: „Schöner Wald in treuer Hand” (Szép erdő, hű kézben) szerzője: *J. B. Bavier* volt. A könyv elején mintegy bevezetőként a következő vers állott:

Gebet des Waldes

Mensch!

Ich bin die Wärme deines Heims in kalten Winternächten,
der schirmende Schatten, wann des Sommers Sonne brennt.

Ich bin der Dachstuhl deines Hauses;
das Brett deines Tisches.

Ich bin das Bett, in dem du schläfst
und das Holz, aus dem du deine Schiffe baust.

Ich bin der Stiel deiner Haue,
die Tür deiner Hütte.

Ich bin das Holz deiner Wiege und deines Sarges.
Ich bin das Brot der Güte, die Blume der Schönheit.
Erhöre mein Gebet: zerstöre mich nicht!

Az erdő imája

Ember!

Én vagyok otthonod melege, hideg téli éjszakákon

Az oltalmazó árnyék, ha a nyári nap heve éget

Én vagyok az ágy amelyben alszol

És a fa, amelyből hajóid építéd

Én vagyok kapád nyele és kunyhód ajtaja

Én vagyok bölcsőd és majdan koporsód fája is

Én vagyok a jóság kenyere és a szépség virága

Hallgasd meg imámat: Ne pusztíts el!

Leipold Árpád fordítása

Mikor a német verset elolvastam, kétszeres öröm fogott el. Először azért, mert a verset, kezdetleges német tudásom ellenére is megértettem. Másodszor meg azért, mert már olvasás közben tudtam, hogy ezt a szöveget (vagy ehhez nagyon hasonlót) már évekkel azelőtt magyarul is olvastam.

A vers alatt lábjegyzet utalt arra, hogy a verset egy francia szöveg után – amely az 1937-es párizsi világkiállításon a jugoszláv pavilon falát díszítette – fordította *H. Schöchlin* az akkori bieli technikum igazgatója.

Sok évvel később megismertem azt a francia verset is, amelyet *H. Schöchlin* németre fordított. A francia vers szövege így hangzik:

Prière de la forêt

Homme!

Je suis la chaleur de ton foyer par les nuits froides d'hiver,
l'ombrage ami lorsque brûle le soleil d'été.

Je suis la charpente de ta maison, la planche de ta table.

Je suis le lit dans lequel tu dors et le bois dont tu fais tes navires.

Je suis le manche de ta houe et la porte de ton enclos.

Je suis le bois de ton berceau et de ton cercueil.

Je suis le pain de la bonté, la fleur de la beauté.

Az erdő imája

Ember!

Én vagyok otthonod melege, hideg téli éjszakákon

Az oltalmazó árnyék, ha a nyári nap tüze éget

Én vagyok házad gerendája és asztalod lapja

Én vagyok az ágy amelyben alszol és a fa amelyből hajóid építéd

Én vagyok kapád nyele és kerítésed ajtaja

Én vagyok bölcsőd fája és majdan koporsódé is

Én vagyok a jóság kenyere és a szépség virága

Hallgasd meg imám; Ne pusztíts el!

Leipold Árpád fordítása

Amit a francia és a német szöveg összehasonlításából látható, *H. Schöchlin* majdnem szóhűen fordított.

Ezek után természetes volt, hogy a francia szövegű verset tartottam az eredetinek, az elsősülöttnek. Ez így volt, mindaddig, amíg meg nem tudtam, hogy egy német erdész *Hannes Tusch* (1906-1986) szintén írt egy, az erdő-ember kapcsolatával foglalkozó verset:

Bitte des Waldes

O Mensch!

Ich bin deiner Wände Wärme, wenn der Winterwind weht,

Bin schirmender Schatten, wenn die Sommersonne sengt!

Ich bin der hütende Helm deines Hauses,

Die Tafel des Tisches!

Ich bin das Bett, das dich birgt,

Bin das Holz deiner segelnden Schiffe!

Ich bin der Wächter des Wassers,

Der Hirte der Hindin,

Bin der Stab, der dich stützt,

Und der Wehrer des Windes!

Ich bin der Arm deiner Axt

Das Tor und die Tür deines Hauses

Ich bin die Wand deiner Wiege und das Brett deiner Bahre.

Bin raunende Rune

Und das klingende Klangholz der Klampfe

Ich bin das Brot und die Blüte

Das Gut und die Güte!

Erhör' meine Bitte:

Zerstöre mich nicht!

Az erdő kérése

Ember!

Én vagyok otthonod melege, ha a téli szél fúj,
Az oltalmazó árnyék, ha a nyári nap heve perzsel,
Én vagyok házad védő sisakja és asztalod lapja,
Én vagyok az ágy, amelyben nyugvásra találsz,
Én vagyok vitorlás hajódnak fája,
Én vagyok a vizek őrzője és a szarvasok pásztora,
Én vagyok a bot, amire támaszkodsz és az, aki a szelektől véd,
Én vagyok fejszéd nyele és házad kapuja, ajtaja,
Én vagyok bölcsőd fala és ravatalod deszkája,
Én vagyok a múlttól regélő rovás és a hegedű csengő-síró hangja,
Én vagyok a kenyér és a virág, a jó és a jóság!
Hallgasd meg kérésem: Ne pusztíts el!

Leipold Árpád fordítása

H. Tuch, aki az „erdő kérése” című verset írta, a vesztfáliai Warburg mellett volt erdész. Fő foglalkozásán kívül azonban más területeken is igen eredményesen működött. Neve mint költő, régész, valamint állatregényei és természetleíró könyvei által vált ismertté.

H. Tuch előbb idézett verse 1927-ben jelent meg először egy frank (Bajorország) újságban. Innen a szerző tudta nélkül Franciaországba került, ahol miután franciára lefordították, hamarosan egy újságban is megjelent. Ez a francia szövegű vers díszítette aztán az 1937-es párizsi világkiállításon a jugoszláv pavilon falát. Ezt a verset azután számos más nyelvre is lefordították. Így pl. hosszú évek után a saigoni egyetem egyik professzora, dr. La Van Ky arról értesítette H. Tuch-ot (a vietnami professzornak csak hosszú kutatás után sikerült megtudni a vers igazi szerzőjének nevét és címét), hogy ő a verset franciából lefordította vietnámirra, majd a szöveget táblákra festették, és ezeket szerte az országban az erdők szélén felállították.

Hasonlóképpen tudott, hogy az indiai Dehra Dun egyetem falát is ez a vers díszíti.

Itt megemlítendő még az is, hogy az idézett versnek más nyelvekre való lefordítása terén a magyarokat illeti a babér. Miért? Azért, mert a Fekete-féle fordítás mellett létezik egy másik magyar fordítás is. Ezt a fordítást *Keresztesi Béla*: Magyar erdők című könyvében fedeztem fel.

Azért, hogy ezen cikk olvasója a magyar fordításokat az eredeti, 1927-ben megjelent verssel és az itt közölt fordításokkal összehasonlíthassa, közlöm, hogy most mind a Fekete-féle, mind a Keresztesi-könyvben megtalálhatók.

„Az erdő sóhaja

Vándor, ki elhaladsz mellettem, ne emelj rám kezet!
Én vagyok tűzhelyed melege hideg, téli éjszakákon, én vagyok tornácod barátságos fedele, amelynek árnyékába menekülsz a tűző nap elől és gyümölcsöm oltja szomjúságodat.
Én vagyok a gerenda, amely házadat tartja, én vagyok asztalod lapja, én vagyok az ágy, amelyben fekszel, a deszka, amelyből csónakodat építed.
Én vagyok házad ajtaja, bölcsőd fája, koporsód fedele.
Vándor, ki elmegy mellettem, hallgasd meg a kérésemet:
– Ne bánts!”

Fekete István fordítása

Ember,

én égek kályhában téli éjszakákon,
én vetek rád árnyat, üde-frisset nyáron,
ágy vagyok: altatód, asztal: jóllakatód,
énbelőlem ácsolsz hajlékot és hajót,

vagyok kapud, ládád, kapanyeled, orsód,
születedben bölcsőd, holtodban koporsód,
fűrő és faragó kedvedben hű társad,
én kérlek, vigyázz rám, az erdőt ne bántsad!

A vers megjelent *Keresztesi Béla*: Magyar erdők című könyvében. Második kiadás 1971, 385. oldal. A vers címe és a fordító neve nem volt megadva.

Aki nem sajnálja a fáradságot és elolvassa az itt közölt verseket, tudva azt, hogy H. Tuch verse elsőként már 1927-ben megjelent, akkor önmaga is rájön arra, hogy a többiek csak fordítások lehetnek.

Amint megállapítható, mindegyik fordítás - mint a Tuch-féle versben az „Ember!” szóval kezdődik. (Kivétel Fekete István fordítása = Vándor.) Utána az erdő hasznának, áldásának ugyanazon sorrendben való felsorolása, mint az eredeti versben: Az otthon melege, hideg téli éjszakákon, az oltalmazó árnyék, házad fedele, gerendája, asztalod lapja, ágyad amelyben alszol, hajódnak deszkája (Fekete a hajó szót csónakra fordította), házad ajtaja, bölcsőd és koporsód fája. A végzés is megegyezik minden fordításnál = „Hallgasd meg kérésem (vagy imámat), Ne pusztíts el!” (Ne bánts!)

Az általam ismert fordításokból nekem a francia tetszett a legjobban. Szépnek találtam pl. a „schirmender Schatten” (oltalmazó árnyék) szavaknak a „l'ombrage ami” (baráti árnyék)-ra való fordítását, valamint az „Ich bin das Brot und die Blüte, das Gut und die Güte!” (Én vagyok a kenyér és a virág, a jó és a jóság) szavak francia változatát: „Je suis le pain de la bonté, la fleur de la beauté.” (Én vagyok a jóság kenyere és a szépség virága.)

Talán a sors különös iróniája volt az, hogy a Tuch-féle vers más nyelvekre való lefordítása nem az eredeti német szöveg után történt, hanem az ebből franciára lefordított vers után. Örvedetes azonban, hogy ennek a francia versnek újra németre való visszafordítása nem vált a műfordítás paródiájává, mint ahogyan azt *Karintby Frigyes* „Így írtok ki” című könyvében, Ady egyik szép versével tette.

Nem, itt mindegyik fordítás megőrizte és tovább adta az eredeti Tuch-féle vers erdejének üzenetét.

Ember!

Bölcsődtől a koporsódig veled vagyok,
Ezer-féle hasznot adok,
Ezért hálátlan ne légy,
Ha már nem védsz,
Legalább ne pusztíts!

Cikkem végére jutva meg kell állapítanom, hogy több, a téma feldolgozása közben felmerült kérdésre eddig még nem sikerült választ találnom. Ezek volnának:

Miért nevezte magát Fekete István az „erdő sóhaja” című írás szerzőjének, amikor ő ennek csak fordítója volt? Hiszen egy olyan neves író, mint ő, nem szorult rá arra, hogy idegen tollakkal díszítse magát.

Ki volt *Keresztesi Béla*: Magyar erdők című könyvében a 385-ik oldalon közölt vers fordítója?

Miért a Fekete-féle és nem a Keresztesi könyvben közölt fordítás terjedt el szerte az országban? Hiszen az utóbbi szövege tömörebb, szabatosabb, magyarosabb, egyszóval jobban sikerült fordítás, mint a Fekete-féle.

Ki volt az a falusi tanító, akit állítólag *Mayer Antal* néhai soproni professzor az „erdő fohásza” című vers szerzőjének tartott? (Lásd *Feiszt* már idézett cikkét.)

Ha egyik vagy másik kérdésre valaki választ tudna adni, közlését előre köszönve szívesen várom.

Leipold Árpád